

KELET-KÖZÉP-EURÓPAI LÁTLELETEK

A konferencia időpontja:
2007. december 12. (szerda)

A konferencia helyszíne:
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar Díszterme
1088 Budapest, Reviczky u. 4./c.

A konferencia rendezői:
Károli Gáspár Református Egyetem Kremlinológiai Intézete
Emlékpont – Fél Évszázad Vásárhelyen Humán Oktatási Központ

Előadások kivonata

Martonyi János: Magyarország új külpolitikai stratégiái

A globális folyamatok helyes elemzése azért is szükséges, mert ezek alapján kell az integrációs politikák külső érvényesítésének olyan alapelveit meghatározni, mint például a tényleges kölcsönösség, a gazdasági, kereskedelmi megállapodások területén a másik fél valóságos gazdasági és jogi adottságainak reális figyelembevétele. Vonatkozik ez természetesen nemcsak az energiapolitikára, hanem a tőke szabad áramlásával kapcsolatos európai politikára is, amely most kezd ébredezni Csipkerózsika-álmából, és kezdi felfedezni, hogy a tankönyvek tételeit nem mindig és nem mindenki tekinti magára nézve kötelezőnek. A magyar külpolitika évek óta nem más, mint belpolitikai célú propaganda eszköze, a belpolitikai termékek külpolitikai marketinggel történő értékesítése. Felesleges stratégiai irányokat kijelölni, ha egyik napon álomnak nevezzük a gázvezeték megépítésére irányuló európai uniós projektet, elsőbbséget adván az ezzel versenyző orosz elképzelésnek, majd később ennek az ellenkezőjét hirdetjük meg, bizonytalanságot és bizalmatlanságot hagyva mindkét oldalon. Nem adhatunk évekig hamis adatokat annak az integrációs szervezetnek, amelynek hosszú évek sikeres küzdelme során végre a tagjai lettünk, és amelynek tevékenységét, politikáit alakítóan szeretnénk befolyásolni.

Bod Péter Ákos: Költségvetési fegyelem vagy fegyelmeztelenség?

Magyarországon a legfőbb probléma az, hogy nem gazdaságpolitikai koncepcióról, hanem rövid távú politikai érdekek közvetlen érvényesítéséről van tehát szó nálunk 2002-től. A pártok eddigi politikájukkal, programjaikkal, megszólalásaikkal gyakran ráerősítettek a kádári korszakból amúgy is nagy folytonossággal megörökölt lakossági értékekre, nézetekre, várakozásokra. Kelet-Közép-Európában máshol mindenütt erősebb volt a cezúra az előző rendszer és az új korszak stílusa, értékhorozói, közvélemény-formálói között. Ezzel viszont az új társadalmi-gazdasági rendszerrel nem adekvát kádári értékrend túl széles körben maradt fent. Újabb eladósodást már az EU sem fogadna el, a tőkepiacok pedig amúgy is árgus szemekkel figyelik a magyar állam-pénzügyeket. A pénzügyi kiigazítás elkerülhetetlenné vált, noha lehetett volna sokkal bátrabban megoldani, inkább támaszkodva az állami kiadások csökkentésének eszközére, mint az adóemelésre. Ha maradnak az eddig főszereplő pártok, pártelitek, akkor fennáll

annak a veszélye, hogy a pénzügyi stabilizálás kezdeti eredményekre hivatkozva 2009-ben újabb állami költekezés indul el, a már eddig is annyi kárt okozó választási ciklus jegyében. Mindez még kijebb tolhatja az euró-átvétel feltételeinek teljesülését. A jelenlegi kormány szigorú költségvetési korlátozó szabályrendszert és egy újabb hivatali javasol a költségvetési fegyelem helyreállítására. A tervbe vett szabályrendszer azonban túl merev, az új költségvetési hivatal erősen megnehezíteni a következő kormány életét. Ha a magyar szavazó átlátna a megvásárlására irányuló durva szándékon, akkor ezzel értelmét vesztené a jövőt betáblázó állami költekezés. Ha nálunk is, mint a szlovénekénél, konszenzus lenne az euró-zónába való mielőbbi belépésről, minden külön fiskális szabály nélkül rendben lehetne tartani a költségvetést. Az igazi kérdés az, hogy az eddigi történésekkel a hátunk mögött, ismerve a társadalom mentális, erkölcsi, anyagi állapotát és a közügyekről való tájékozottságát, miként születhetne egyetértés értelmes ügyekben?

Bába Iván: A lengyelországi választás tanulságai

A politikai paletta sajtóságosan alakult át a kampány során. A Szabadság Unió volt neves politikusai, például Bronislaw Geremek és Janusz Onyszkiewicz beálltak egy politikai táborba a volt szocialista köztársasági elnökkel, Aleksander Kwasniewskival. Leszek Miller, a szocialista párt volt elnöke megsértődött, és elment a nagyhangú Lepper táborába. Radek Sikorski, Kaczynski volt honvédelmi minisztere átment a Polgári Platformhoz, s jelenleg külügyminiszter. A Polgári Platform egyik nagygúójának, Jan Rokitának a felesége a kampány finisében lett tanácsadója Lech Kaczynski elnöknek. Rokita, fontosabbnak minősítvén házasságát a politikánál, hirtelen visszavonult. A lengyel gazdasági elemzők legnagyobb gondja lassan a gazdaság túlfűtöttsége lesz. A GDP növekedés 6-7%, az infláció 1% körül mozog, a munkanélküliség 17-ről 14%-ra csökkent. Az utóbbi két évben Lengyelországban több mint 600 ezer (!) új céget jegyeztek be. A Nyugat-Európában dolgozó lengyelek (számuk 600 ezer és 2 millió között van) eddig mintegy 6 milliárd (!) eurót utaltak haza. A gazdasági növekedés előrejelzése minden elemzőnél 5-6 %a következő három évre. De akkor miért bukott meg a Jog és Igazságosság pártja? Kinek a köreit zavarta, miért indított ellene összetűzet a többi párt? Miért váltak a választások a „Kaczynski mellett vagy Kaczynski ellen” szavazók küzdelmévé?

Németh István: A német-orsz együttműködés realitásai az ezredfordulón

1990 után az egykori ellenségek (Oroszország és Németország) barátok lettek. Nincsenek közöttük a barátságot zavarható tisztázatlan határkérdések, etnikai-vallási rivalizálás, vagy konkurenciaharc a világban elfoglalt pozícióért. Helmut Kohl és Borisz Jelcin, Gerhard Schröder és Vlagyimir Putyin, valamint Angela Merkel és Putyin kapcsolatai kitűnőek. Az NSZK az Európai Unió német tanácselnökség egyik súlypontjának nevezte az Oroszországhoz fűződő kapcsolatokat. Merkel 2006 januárjában, röviddel kancellárrá választása (2005. november 22.) után Moszkvába látogatott, ahol „stratégiai partnerségről” beszélt. De meddig terjed ez a stratégiai partnerség? Hiszen Oroszország folyamatosan erős európai és német bírálatot kapott a megoldatlan csecsen helyzet, a Hodorkovszkij-ügy, s az ukrainai elnökválasztásba való beavatkozása miatt. Anna Politkovszkaja újságíró meggyilkolása és Alexander Litvinenko egykori KGB-ügynök megmérgezése miatt az európaiak ismét kétségbe vonták Oroszország stabilitását. Jóllehet

Oroszországban kinyilvánított cél a demokrácia, az emberi jogok és a véleményszabadság támogatása, e dolog továbbra is rendkívül problematikus. Oroszország kitér e kérdések elől, s az EU-val kapcsolatos középtávú stratégiájában csak közös érdekekről, s nem közös értékekről van szó. Oroszország teljes szuverenitást igényel e vonatkozásban, s Putyin azzal érvel, hogy a szükséges reformok végrehajtása autoritárius államvezetést igényel. Angela Merkel 2006. januári látogatása során nem mulasztott el találkozni a nem kormányzati szervezetek képviselőivel és kifogásolta a mozgásterük korlátozására elfogadott törvényt. Korábban Schröder is fogadta ezek képviselőit. E kérdésben nincs egyetértés. A két ország kapcsolata összetett, bonyolult és nem problémamentes.

Gereben Ágnes: *Putyin új korszaka az oroszországi választások tükrében*

A „jó cár” (jó pártfőtitkár, államfő) és a „gonosz bojárok” (mihaszna képviselők, privatizáción meggazdagodott, gonosz oligarchák) szembeállítás máig él Oroszországban. Ez az oka a Nyugaton egyre hevesebben bírált Vlagyimir Putyin kritikátlan hazai népszerűségének. És ez az oka annak is, hogy a december 2-án megtartott állami dumaválasztás, amelyen csak pártlistákra lehetett szavazni, néhány tízezer ember gátlástalan hatalomvadászata volt csupán. Érdemi politikai, gazdasági programokról szinte szó sem esett. A pártlistás helyek mintegy felét dúsgazdag vállalkozók vásárolták meg, súlyos dollár százezrekért. Megéri nekik, hiszen a hatalom politikai utasításait végrehajtó adóhatóság, rendőrség, ügyészség és bíróság furkósbotja Oroszországban ma mindenkire lecsaphat, aki nem tetszik az elnöki adminisztráció döntéshozóinak, a Kremlben. Ők a törvényhozó és a végrehajtó hatalom képviselőivel szemben nem választott tisztségviselők: csak az államfőnek tartoznak elszámolni döntéseikkel. Vlagyimir Putyin, aki 2000. január elsejei uralomra jutása óta a mögötte álló, főleg pétervári kágébéss elittel módszeresen készíti elő az autoriter visszarendeződést, a kormányzóválasztás helyett is kinevezéses rendszert vezetett be. A dumaválasztás előtt ezek – a Kreml jóindulatától függő – helyi vezetők „vezényelték le” az alsóház 450 helyét eldöntő szavazást. A márciusi elnökválasztás, amelyről az előadás szintén részletesen szól majd, még inkább a demokrácia megcsúfolásának ígérkezik.

Doncsev Toso: *Alternatívák Bulgária előtt*

Az átlagpolgár, sőt a politika iránt érdeklődő művelt nagyközönség körében is gyakori az a vélekedés, hogy Bulgária társadalmi-politikai fejlődése nem igen tér el Kelet-közép Európa többi posztoszocialista állama fő trendjeitől. A Bolgár Köztársaság 2007. januári csatlakozása az Unióhoz ezt a vélekedést látszik megerősíteni a magyarokban, hiszen a különbözőséget a folyamatok ütemében és mértékben fedezik fel, amikor összehasonlításokat tesznek. Ha alaposabban elemezzük, és figyelemmel kísérjük e baráti balkáni országban az utóbbi másfél évtizedben bekövetkezett változásokat – kiemelten a pártpolitikai erőviszonyok alakulásában –, akkor érdekes megállapításokat tehetünk. 2001 tavasza óta tartósan megváltozott a kétosztatú (jobb-bal) politikai tér. Új politikai formációk jöttek létre, amelyeknek sikerült a protesztzavazók táborát, és a harmadik alternatívában reménykedőket lelkesíteni és így választásokat nyerni. Ezt először az emigrációból hazatért II. Simeon cár érte el, most pedig, azaz a tavaszi európai parlamenti választásokon és az őszi helyhatósági megmérettetéseken győztes jobbközép Gerb párt informális vezérének Bojko

Boriszovnak, Szófia jelenlegi főpolgármesterének sikerült, aki még nem is olyan rég, a rendszerváltás hajnalán Todor Zsivkov, a kommunisták által megpuccsolt hajdani pártfőtitkár testőre volt. Nem tudni, hogy a jelenlegi különös, kényszerszülte koalíció (szocialisták, II. Simeon mozgalma és Ahmed Dogán törököket tömörítő pártja) kitart-e 2009-ig, ám az biztos, hogy egyedül sem a régi jobb oldal, sem a baloldal nem lesz képes kormányozni. A harmadik jobbközépként öndefiniált erő is koalíciós kormányzásra fog kényszerülni.

Hartyáni Jaroslava: *Az ukrainai választások tanulságai*

A szeptemberi ukrán parlamenti választások eredménye Juscsenko számára meglepetést hozott, mivel a parlamenti pártok képviseleti aránya az erőviszonyok kiegyenlítődése irányába mozdult. Szintén meglepetés saját pártjának gyenge szereplése, és a J.T.Blok előretörése, aminek köszönhetően az ún. Verhovna Rada-ban a Demokratikus (narancsos) Koalíció 6 szavazatnyi többséggel rendelkezik (228 fő). Ráadásul, mint potenciális szövetségesként a Demokratikus Koalíciónak ott van 20 képviselővel Litvin Blokkja, amely egyelőre a semlegesség határán mozog. Ebben a helyzetben az Ukrán Elnök felvállalta a „békebíró” szerepét, vagyis: egyrészt híve az ún. Demokratikus Koalíció létrejöttének – ami azt jelenti, hogy a miniszterelnököt Julia Timosenko Blokkja adja, a parlament elnöki székét pedig a Nasa Ukrajna – Narodna Szamooborona kapja meg. Másrészt Juscsenko már közvetlenül a választások után kijelentette, hogy támogatja az ún. „Széles” Koalíciót (NU+JT+RP). A békebíró szerepéhez méltóan elmondta, hogy kész segítséget nyújtani az új ukrán parlament hatékony működéséhez, hiszen ez Ukrajna létérdeke (mivel a régi parlament 8 hónapja működésképtelennek bizonyult). Új jelenség, hogy Juscsenko azt szeretné, hogy konstruktív együttélés legyen a parlamentben a kormánykoalíció és az ellenzék között, kerüljék a konfrontációt, szűnjön meg az ország kettéosztottsága. Ez pedig akkor lehetséges, ha a Régiók Pártja helyet kapna a kormányzásban. Juscsenko felhívta a pártok figyelmét: „a választások véget értek.” Az Ukrán Alkotmány szerint egy évig nem lehet új választásokat kiírni. Így az Ukrán Parlament munkájának stabilitása a három politikai erő kezében van: Nasa Ukkrajina – Narodna Szamoobranova, Julia Timosenko Blokkja, Régiók Pártja. Tanulásgként szolgál, hogy a Demokratikus koalíción belül sincs igazi egyetértés. Ennek bizonyítéka, hogy nem hisznek egymásban. Kijelentéseik alapján 3 alapvető kérdés megoldásától függ a kormánykoalíció hatékony munkája:

1. Ukrán Parlament elnökének a megválasztása: ez most Arszenij Jucszenjuk megválasztásával megoldottnak látszik.
2. Kormányalakítás.
3. Az új kormány által benyújtott költségvetés elfogadása.

Ennek a koalíciónak máris meg vannak a maga veszélyei: hosszú és nehézkes tárgyalások után (2 hónap telt el) jött lére, és a két hónap alatt sokan másképpen látják a koalíció működését. A programok egyeztetése úgy látszik nem történt meg, tisztázatlan ki milyen pozíciót kap – a két hónap alatt naponta változtak a nevek, főleg a NU – NSZ Blokkon belül, máris alakul egy 7 főből álló ún. „belső ellenzék” akik a választások után rájöttek, hogy elvileg eltér a programjuk a BJT programjától.